

Estuist. tsf 3/19.3.1987

M

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Kivikautisen asuinpaikan
kaivaus

Tuija Wallenius 1986

SISÄLLYSLUETTELO

1.	ARKISTOTIETOJA	1
2.	JOHDANTO	2
3.	ASUINPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	3
4.	KAIVAUSTEKNIikka	3
5.	MAALAJIT	4
	a. alue I	4
	b. alue II	5
6.	LÖYDÖT	6
7.	NÄYTTEET	7
	a. Hiilinäytteet	7
	b. Fosfaattinäytteet	7
8.	YHTEENVETO	11
9.	NEGATIIVILUETTELO	13
10.	DIAPOSITIIVILUETTELO	16
11.	KUVATAULUT	17-25
12.	KARTAT	26-42

1. ARKISTOTIETOJA

Kunta: Pudasjärvi

Kylä: Sotkajärvi

Tila: Koskenkorva, RN:o 29:55

Maanomistaja: Paavo Holmström

PPA 3

Hirvaskoski

93270 Sotkajärvi

Peruskartta 3532 04 HIRVASKOSKI, painettu 1971

Kaivausalueen koordinaatit: x = 7253 37

y = 516 23

z = 126-127 m mpy

Vuoden 1986 löydöt: KM 23433:1-252

Diar. 17.11.1986

Aikaisemmat löydöt: KM 242, 8845:1-2, 8982, 21792:1-3

Aikaisemmat tutkimukset: Koekaivaus, S. Pälsi 1928

Inventointi, M. Torvinen 1982

Kertomukseen liittyvät negatiivit: 67311-67370

Kertomukseen liittyvät diapositiivit: 12482-12507

2. JOHDANTO

Varisnokan kivikautinen asuinpaikka löytyi 1928 jolloin maanviljelijä Bertel Holmström löysi paikalta taltan ja kaksi hioimen katkelmaa (KM 8845:1-2). Sakari Pälsi suoritti paikalla koekaivauksen kesällä 1928 (koekaivauksen tarkka paikka ei ole tiedossa). Hän ei kuitenkaan, muutamaa kvartsi-iskosta lukuun ottamatta, havainnut paikalla mitään asuinpaikkaan viittaavaa, ja oletti asuinpaikan kokonaan tuhoutuneen soranotossa.

Iijoen keskijuoksun inventoinnin yhteydessä Markku Torvinen tarkasti kohteen elokuussa 1982 ja huomasi hiekkakuopan koillisreunassa kvartsia ja rautakuonaa (KM 21792:1-3) sekä kulttuurimaata ja palaneita kiviä. Harjanteella hiekkakuopan koillispuolella hän havaitsi 5 laakeaa 4-5 m halkaisijaltaan olevaa kuoppaa.

Vuoden 1986 tutkimukset rahoitettiin valtion työohjelman varoilla, ja työhön osallistui 9 Pudasjärven kunnan osoittamaa kaivajaa. Allekirjoittanut toimi kaivauksen johtajana, piirtäjänä toimi fil.yo Simo Vanhatalo, ja tutkimusavustajana HuK Maija Tusa. Tutkimukset suoritettiin 10.9. - 3.10.1986.

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 1987

Tuija Wallenius

3. ASUINPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Varisnokan asuinpaikka sijaitsee Pudasjärven Hirvaskoskella Hirvasjoen ylittävältä maantiesillalta (maantie nro 78) noin 180 metriä ENE ja Hirvaskosken talosta 750 metriä SE olevan hiekkakuopan pohjoispuolella.

Paikka on SW-NE -suuntainen, soiden reunustama harjuniemeke, jossa kasvaa männikköä. Aluskasvillisuutena on lähinnä jäkälää ja puolukkaa. Maaperä on lähes kivetöntä hienoa hiekkaa (ks. s. 18-20, kuvat 1-8).

4. KAIVAUSTEKNIikka

Tutkimukset aloitettiin paaluttamalla peruslinja 400 SW-NE -suuntaisesti keskelle harjuniemekettä. Tämän jälkeen paalutettiin kohtisuorat, korkeuskäyriä vastaan kulkevat koeojat 900 ja 920, ja peruslinjan suuntainen koeoja 421 hiekkakuopan kaakkoisreunaan. Koko harjanne hiekkakuopasta koilliseen koe- ja fosfaattikuopitettiin 10 metrin verkostossa, sekä hiekkakuopan kaakkoispuoli 20 metrin verkostossa (s. 26, yleiskartta).

Kun koeojasta 900 lähellä hiekkakuopan pohjoisreunaa löytyi kvartsi- ja kivilaji-iskoksia ja paikalla näkyi kulttuurimaata, kohtaan avattiin tasokaivausalue. Ensimmäiseksi tutkittiin koeojan ja hiekkakuopan välinen alue (SW-alue), ja sen jälkeen avattiin toinen alue koeojan koillispuolelle (NE-alue).

Myös yksi harjanteella sijaitsevista painanteista päätettiin tutkia, ja niistä valittiin suurin niemekkeen luoteisreunassa noin 5 metriä koeojasta 920 pohjoiseen. Koska painanne ei näytä kuuluvan asuinpaikkaan vaan olevan nuorempi (ks. s. 6), se tutkittiin ainoastaan puoliksi ja sen pohjoispuolisko jätettiin koskemattomaksi.

Koeojat ja kaivausalueet kaivettiin 10 cm:n tasoissa 2-7 kerrosta. Tasot valokuvattiin, piirrettiin mittakaavaan 1:50 ja vaaittiin. Koeojan 900 etelänpuoleinen profiili ja alueen II profiili painanteen keskeltä piirrettiin mittakaavaan 1:25.

Kiintopisteenä toimi kanto alue I:n ja koeojan 920 välissä (s. 26, yleiskartta). Sen absoluuttinen korkeus on 127 m mpy, ja lukema koneel-

ta 098. Kiintopisteen korkeus siirrettiin TVL:n mittauspisteestä 75121 maantien varressa (s. 26, yleiskartta). Sen koordinaatit ovat $x = 7253279.459$, $y = 516150.690$ peruskartalla 3532 04 HIRVASKOSKI, ja sen absoluuttinen korkeus on 126 m mpy.

Kaivauksen loputtua kaivausalueet, koeojat ja -kuopat täytettiin ja peitettiin turpeilla.

5. MAALAJIT

a. Alue I

Tasossa 1 (s. 22, kuvat 12 ja 15; s. 31, tasokartta) oli alueen keskellä SW-NE-suuntaisesti ruuduissa 892-906/398-402 melko voimakas, yhtenäinen kulttuuri- ja likamaa-alue. Seassa oli palanutta hiekkaa ja nokea. Molemmiin puolin tätä aluetta oli paikoin ruosteensekainen ruskea rikastumiskerros, ja ruuduissa 896-900/404-406 puhdasta, vaaleaa hiekkaa.

Tasossa 2 (s. 22, kuvat 13 ja 16; s. 32, tasokartta) kulttuurimaa-alue pieneeni lännestä ja koillisesta keskittyen nyt ruutuihin 894-900/400-402. Ruutujen 896/400-402 rajalla oli tummempi kulttuurimaaläiskä jossa oli pieniä nokiläiskiä ja punaiseksi palanutta hiekkaa. Ruutujen 892-896/400 kaakkoisreunassa kulki selvä soraraita kulttuurimaa-alueen ja puhtaan, vaalean hiekan välissä.

Tasossa 3 (s. 22, kuva 14; s. 33, tasokartta) kulttuurimaa-alue pieneeni entisestään ja sijoittui nyt lähinnä ruutuihin 896-900/402, joissa sitä esiintyi läiskittäin. Soraraita kulki kolmannessa tasossa lähes yhtenäisenä läpi koko kaivausalueen linjassa 400. Muualla oli joitakin läiskiä palanutta hiekkaa ja kulttuurimaata melko ruostepitoisessa vaaleassa hiekassa.

Tasossa 4 (s. 34, tasokartta) esiintyi kulttuuri- ja likamaata sekä palanutta hiekkaa enää yksittäisinä läiskinä puhtaassa vaaleassa hiekassa. Sora oli vetäytynyt alueen koillisnurkkaan.

b. Alue II

Painanne oli läpimitaltaan 4 metriä ja erottui selvästi ympäröivästä maasta noin 40 cm syvänä. Siitä tutkittiin eteläpuolisko.

Turpeen alta paljastui vomakas nokikerros jonka seassa oli hiiltä ja hiiltyneitä puunpalasia (s. 23, kuva 19). Vasta tämän alta tuli esille huuhtoutunut hiekka.

Tasossa 1 (s. 23, kuva 20; s. 36, tasokartta) painanteen keskellä oli huuhtoutuneen kerroksen alla palanutta hiekkaa ja jonkin verran nokea ja hiiltä. Tämän ympärillä oli ruskea rikastumiskerros, jonka päällä paikoitellen oli vaaleaa hiekkaa.

Ruutujen 926/390-392 rajalla oli joitakin palaneita kiviä ja niiden itäpuolella nokialue. Tämä hävisi toiseen tasoon mentäessä.

Tasossa 2 (s. 24, kuva 21; s. 37, tasokartta) painanteen keskellä olevassa palaneessa hiekassa oli suuria palamattomia kiviä, joiden ympärillä oli hieman nokea ja hiiltä.

Ruudun 926/390 koillisosassa oli pieni nokialue samoin kuin ruudussa 926/392.

Tasossa 3 (s. 38, tasokartta) palanut hiekka jatkui pienentyen keskellä ja seassa oli runsaasti nokea ja hiiltä. Tämän ympärillä oli puhdasta hiekkaa joka oli hyvin ruostepitoista alueen etelänurkassa, palaneen hiekan ympärillä ja alueen länsiosassa. Tässäkin tasossa oli joitakin pieniä, erillisiä nokialueita.

Tasossa 4 (s. 24, kuva 22; s. 39, tasokartta) palamattomia kiviä painanteen keskellä oli enemmän kuin edellisissä tasoissa, ja niiden välissä oli enää pieni läiskä palanutta hiekkaa. Kiviä ympäröivä hiekka oli hyvin ruosteista.

Tasossa 5 (s. 24, kuva 23; s. 40, tasokartta) oli edelleen palanutta hiekkaa, palamattomia kiviä ja ruostetta painanteen keskellä. Kivien ympärillä ja alla oli voimakas hiilikerros. Kuoppa erottui nyt selvästi ympäröivästä vaaleasta hiekasta ruosteisempänä puolipyöreänä alue-

na, jonka halkaisija oli noin kolme metriä.

Tasossa 6 (s. 24, kuva 24; s. 41, tasokartta) painanteen keskellä oli voimakas, kova ruostealue, joka jatkui noin metrin syvyyteen maanpinnasta (s. 42, profiilikartta). Selvästi erottuva kuoppa oli nyt halkaisijaltaan kaksi metriä ja jatkui pieneten metrin syvyyteen.

Kuopan rajat erottuivat siis selvästi. Koska ruskean rikastumiskerroksen päällä paikoin oli vaaleaa hiekkaa, joka voi olla peräisin kuopan keskeltä, saattaa olla että kuoppa on kaivettu paikalle myöhemmin, kivikautisen asutuskerroksen läpi. Paikalle oli kuitenkin kerinnyt muodostua huuhtoutunut kerros, joten aivan uusi kuoppa ei voi olla.

6. LÖYDÖT

Löytöjä tuli koko alueelta I 2-5:ssä kerroksessa. Ne pysyttelivät täällä kuten koko harjanteella lähes poikkeuksetta 126 metrin korkeuskäyrän yläpuolella, ja 4-5 kerroksessa löytöjä tuli pääasiassa kaivausalueen läpi kulkevan soraraidan itäpuolelta. Ruuduissa 896-898/406 löydöt kuitenkin loppuivat tasoon 2.

Alueella II löytöjä tuli kuopan ulkopuolelta, ja tämänkin takia vaikuttaa siltä, että kuoppa olisi kaivettu paikalle jälkeinpäin asuinpaikkakerroksen läpi. Alueella II löytöjä tuli eniten alueen länsikulmasta ruudusta 926/390.

Koekuopista tuli löytöjä linjasta 400 eli harjanteen korkeimmasta kohdasta.

LUETTELO LÖYDÖISTÄ

	kpl	g
Kirveitä	1	115
Kirveen teelmiä	1	235
Talttoja	2	80
Taltan teräkatkelmia	2	19
Reikäkiven teelmiä	1	378
Liuskeriipuksia	1	3

	kpl	g
Liuskeveitsiä	3	28
Hioimia	2	51
Hioimen katkelmia	5	73
Hiotun liuske-esineen katkelmia	9	299
Liuske-iskoksia	88	904
Kvartsikaapimia	28	154
Kvartsi-iskoksia	1 339	5 768,5
Palanutta luuta		45,7

IRTOLÖYDÖT HIEKKAKUOPAN REUNASTA

Hiotun liuske-esineen katkelmia	3	53
Kvartsi-iskoksia	21	180

7. NÄYTTEET

a. Hiilinäytteet

Hiilinäytteitä otettiin ainoastaan yksi alueelta II. Se otettiin keskeltä painannetta ruudusta 928/392 kerroksesta 5. Syvyys maan pinnasta oli 53 cm, korkeus 125,75 m mpy ja näytteen määrä oli 32 g.*

Tarkoituksena on selvittää liittyvätkö painanteet kivikautiseen asutukseen vai ovatko ne myöhempiä, joka kaivaustulosten perusteella on mahdollista.

Muita hiilinäytteitä ei kaivaukselta saatu koska alueella ei ollut liesiä ja hiiltä oli ainoastaan pintakerroksissa.

b. Fosfaattinäytteet

Fosfaattinäytteitä otettiin hiekkakuopan koillispuoleiselta harjanteelta 10 metrin verkostossa, sekä hiekkakuopan kaakkoispuolelta 20 metrin verkostossa. Näytteitä oli yhteensä 39 kpl.

Näytteet analysoi fil.yo. Tuija Jantunen, ja fosfaattikartan laati fil.yo Tryggve Gestrin.

* Hee 2452 4200 ± 100

Fosfaattianomaalisen alueen raja osoittaa fosfaattikeskittymän noin 80 metriä pitkällä ja 20-25 metriä leveällä alueella linjojen 880 ja 960 sekä linjojen 400 ja 420 välissä (ks. s. 27, fosfaattikartta). Tämä alue osuu lähes täydellisesti yhteen löytöalueen kanssa, ainoina poikkeuksina kuopat 950/400, 930/410 ja 940/410, joista ei tullut löytöjä (vrt. s. 27, fosfaattikartta, ja s. 26, yleiskartta).

uutos 5 h
50-55°C

5 h
50-55°C

5 g $\leq$ 0,5 mm näytettä
50 mk 2% sitr.happoa

10 ml uutosta
10 ml amm.heptamol.
1 ml natr.sulf.
1 ml hydrokinonia
78 ml deionisoitua vettä

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

1.12.-15.12.1986

VIIKKI/T. JANTUNEN

NÄYTE	KOORD	ARVO	
1	804/462	171	conc.adj.= 256
2	820/442	211	abs.= 1 565
3	820/462	208	200=203
4	840/462	141	400=400
5	860/442	178	600=555
6	860/462	195	800=700
7	880/380	009	ruskea 1000=784
8	880/422	548	
9	880/442	006	
10	890/380	063	
11	890/390	218	
12	890/422	392	
13	900/380	143	
14	900/390	230	
15	900/400	790	laim. vedellä 1:2=518
16	900/414	347	
17	900/422	285	
18	910/390	214	
19	910/400	455	
20	910/410	206	
21	920/380	193	
22	920/390	184	
23	920/400	403	
24	920/410	180	
25	930/400	285	
26	930/410	337	
27	940/390	091	
28	940/400	315	
29	940/410	249	

NÄYTE	KOORD	ARVO	
30	950/390	114	
31	950/400	303	
32	950/410	080	
33	960/400	132	
34	970/400	057	
35	970/410	001	
36	980/400	040	
37	980/410	004	
38	990/400	012	ruskea
39	990/410	042	

8. YHTEENVETO

Varisnokan kivikautinen asuinpaikka löytyi 1928, jonka jälkeen Sakari Pälsi suoritti paikalla koekaivauksen (tarkka paikka ei ole tiedossa). Hän ei kuitenkaan havainnut mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa, ja oletti asuinpaikan tuhoutuneen.

Vuonna 1982 FM Markku Torvinen kävi paikalla Iijoen keskijuoksun inventoinnin yhteydessä, ja huomasi hiekkakuopan reunassa kvartsi-iskoksia ja kulttuurimaata.

Syyskuussa 1986 Varisnokassa suoritettiin kaivauksia neljän viikon ajan.

SW-NE -suuntainen harjanne koe- ja fosfaattikuopitettiin, ja korkeuskäyriä vastaan tehtiin koeojia. Hiekkakuopan reunalle avattiin tasokai-vausalue (alue I), ja toinen yhteen harjanteella sijaitsevista painanteista (alue II). Tutkittu alue oli yhteensä 200 m², koe- ja fosfaattikuopitettu alue 14 400 m².

Alueella I oli kauttaaltaan 20-40 cm paksu, paikoin melko voimakas kulttuurijä- ja likamaakerros. Kulttuurimaata näkyi myös koekuopassa 910/400, mutta muualla ei värjäytynyttä maata ollut näkyvissä. Liesiä ei alueella ollut.

Harjanteen luoteisreunassa sijaitsevasta painanteesta tutkittiin eteläpuolisko (alue II). Keskellä painannetta erottui kaivauksen aikana selvä, kaivettu kuoppa, jonka sisällä maa oli huomattavasti ruostepitoisempaa kuin ympäröivä hiekka. Kuopan keskellä oli suuria, halkaisijaltaan 30-50 cm olevia palamattomia kiviä sekä palanutta hiekkaa, nokea ja hiiltä. Ennen kaikkea kivien alla oli sangen voimakas hiili-kerros, jonka alta paljastui erittäin kova ruoste. Kuoppa erottui selvänä noin metrin syvyyteen maan pinnasta.

Löytöjä tuli koko alueelta I ja alueelta II kuopan ulkopuolelta. Löydöt sijoittuivat koko harjanteella 126 metrin korkeuskäyrän yläpuolelle tai juuri sen tuntumaan.

Sekä koekuopituksen että fosfaattitulosten perusteella asuinpaikka

jatkuu noin 80 metriä pitkällä ja 20-25 metriä leveällä alueella hiekkakuopasta koilliseen.

Koska keramiikkaa ei löytynyt ja jotkut kiviesineistä osoittavat alueellisia piirteitä, voi otaksua asuinpaikan kuuluvan esikeraamiseen aikaan.

9. NEGATIIVILUETTELO

- 67311 Yleiskuva hiekkakuopan laidalta (asuinpaikan SE-reunalta).
NW-SE.
- 67312 (kuva 4) Yleiskuva. Asuinpaikan SE-osaa. Kuvattu hiekkakuopan
NE-reunalta NW-SE.
- 67313 (kuva 1) Yleiskuva. Kuva harjanteen pohjoispäästä kohti hiekkakuoppaa. N-S.
- 67314 (kuva 3) Yleiskuva. Terassia hiekkakuopan reunalta kuvattuna.
SE-NW.
- 67315 (kuva 2) Peruslinja 400 (SW-NE) paalutuksen jälkeen. SW-NE.
- 67316 (kuva 9) Koeoja 920 paalutettuna. NW-SE.
- 67317 Painanne koeojan 920 pohjoispuolella ennen paalutusta.
S-N.
- 67318 Sama, W-E.
- 67319 (kuva 17) Sama, N-S. Taustalla kaivetaan koeojaa 920.
- 67320 (kuva 18) Sama paalutuksen jälkeen. S-N.
- 67321 (kuva 10) Koeojan 920 itäpää pohjaan kaivettuna. SE-NW.
- 67322 (kuva 11) Koeojan 920 länsipää pohjaan kaivettuna. SE-NW.
- 67323 Koeoja 900, ruudut 900/414-420, taso 2. NW-SE.
- 67324 Alue I, SW-osa tasossa 1. Linjat 396-398. SSE-NNW.
- 67325 (kuva 12) Sama, linjat 390-400. SSE-NNW.
- 67326 (kuva 15) Sama, ruudut 894-896/398-400, taso 1. NW-SE.
- 67327 (kuva 19) Alue II, painanne turpeen poiston jälkeen. E-W.
- 67328 (kuva 13) Alue I SW-osa, taso 2. NW-SE.
- 67329 (kuva 16) Alue I SW-osa, ruudut 894-896/400-402, taso 2. NW-SE.
- 67330 (kuva 20) Alue II, taso 1. SE-NW.
- 67331 Työkuva. Koeojaa 920 täytetään. SE-NW.
- 67332 (kuva 26) Työkuva. Aluetta I kaivetaan.
- 67333 Sama.
- 67334 (kuva 14) Alue I SW-osa, taso 3. NW-SE.
- 67335 Sama, SSW-NNE.
- 67336 Koeoja 421 peitettyinä. NE-SW.
- 67337 (kuva 21) Alue II, taso 2. SE-NW.
- 67338 (kuva 22) Alue II, taso 4. SE-NW.
- 67339 Sama. Painanteen keskiosaa. SE-NW.
- 67340 (kuva 25) Ryhmäkuva.
- 67341 Alue I NE-osa, taso 1. NW-SE.
- 67342 (kuva 23) Alue II, taso 5. SE-NW.
- 67343 Sama SW-NE.

- 67344 Sama NW-SE. Painanteen keskiosaa.
- 67345 Työkuva 26.9.1986 alueen I NE-osasta. Aluetta kaivetaan tasoon 2.
- 67346 (kuva 27) Sama.
- 67347 (kuva 24) Alue II, taso 6. SE-NW.
- 67348 Sama SW-NE.
- 67349 (kuva 7) Panoraama Pudasjärvi-Puolanka-tieltä noin NW-E. Keskellä kuvaa Hirvasjoki.
- 67350 (kuva 7) Sama.
- 67351 (kuva 7) Sama. Varisnokan asuinpaikka sijaitsee kuvan taka-alalla kohdassa jossa on korkeampaa männikköä. Kuvan oikeassa laidassa Puolangalle vievä tie ja Hirvaskosken silta. Tien vasemmalla puolella Pudasjärvi 56 Varisnokka 2.
- 67352 (kuva 7) Sama. Kuvan etualalla Puolangalle vievä tie. Pudasjärvi 57 Varisnokka 3 joen toisella puolella kuvan vasemmassa laidassa.
- 67353 (kuva 7) Sama. Varisnokan asuinpaikka sijaitsee kuvan taka-alalla kohdassa jossa on korkeampaa männikköä. Kuvan oikeassa laidassa Puolangalle vievän tien penkkaa. Hirvasjoki kulkee kuvan keskellä olevan pensaikon takana.
- 67354 Alue I NE-osa, taso 3. NW-SE.
- 67355 Sama, taso 4. NW-SE.
- 67356 (kuva 28) Alueen I eteläosaa peitettynä. W-E.
- 67357 Aluetta I peitettynä. Kuva hiekkakuopan reunalta S-N.
- 67358 (kuva 29) Aluetta I peitettynä E-W.
- 67359 Aluetta I peitettynä. Taustalla näkyy kaivausalueen vieressä olevat kaksi painannetta. W-E.
- 67360 (kuva 8a) Panoraama asuinpaikalta W-N-E-SE. Kuvattu alueen I ja koeojan 900 yhtymäkohdasta noin 900/396 kaivauksen jälkeen. Vasemmalla puiden lomasta näkyy osa Hirvaskosken kylää ja Hirvasjokea.
- 67361 (kuva 8a) Sama
- 67362 (kuva 8a) Sama.
- 67363 (kuva 8a) Sama. Taustalla koeoja 920 peitettynä.
- 67364 (kuva 8b) Sama.
- 67365 (kuva 8b) Sama. Etualalla näkyy aluetta I peitettynä.
- 67366 (kuva 8b) Sama. Edessä kaivausaluetta, oikealla hiekkakuoppa.
- 67367 (kuva 8b) Sama.
- 67368 Yleiskuva harjanteen eteläpäästä. Hiekkakuoppa oikealla olevan juurakon oikealla puolella. N-S.

- 67369 (kuva 5) Yleiskuva. Hiekkakuoppaa kaivausalueen kohdalla. S-N.
- 67370 (kuva 6) Yleiskuva. Harjanteen päätä Hirvaskosken talolle vievän tien länsipuolella. Sakari Pälsin tekemät koekuopat täällä alueella. NNE-SSW.

10. DIAPOSITIIVILUETTELO

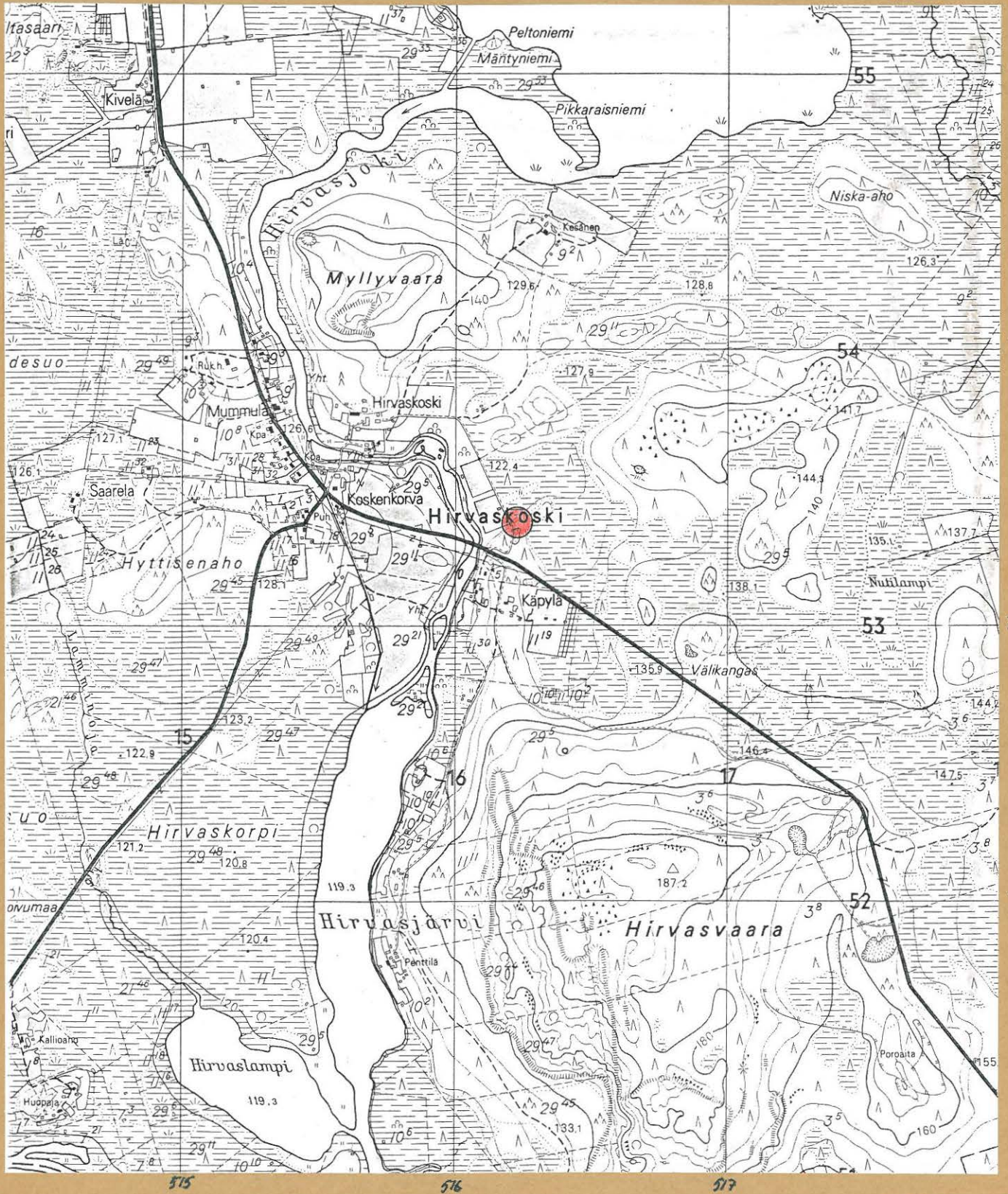
- 12482 Yleiskuva harjanteen pohjoispäästä kohti hiekkakuoppaa. N-S.
- 12483 Yleiskuva. Peruslinja 400 (SW-NE) paalutettuna. Kuva hiekkakuopalta SW-NE.
- 12484 Yleiskuva hiekkakuopan SE-reunalta kohti harjanteen N-osaa. Asuinpaikka jää vasemmalle. S-N.
- 12485 Yleiskuva. Oikealla Pudasjärveltä Puolangalle vievä tie ja Hirvaskosken silta, asuinpaikka keskellä kuvaa korkeassa männikössä. Sen edessä Hirvasjoki.
- 12486 Yleiskuva, otettu hiekkakuopan reunalta. Kaivausalue jää etuvasemmalle, oikealla hiekkakuoppaa lähinnä olevat kaksi painannetta. SW-NE.
- 12487 Yleiskuva hiekkakuopalta kohti harjanteen eteläpäätä. NW-SE.
- 12488 Alue I, SW-osa, taso 1. E-W.
- 12489 Sama, taso 2. W-E.
- 12490 Sama, taso 3. W-E.
- 12491 Sama, taso 3. Soraraita. SW-NE.
- 12492 Alue I, NE-osa, taso 1. NE-SW.
- 12493 Sama, taso 2. NE-SW.
- 12494 Sama, taso 3. NW-SE.
- 12495 Painanne koeojan 920 pohjoispuolella (alue II) ennen paalutusta. W-E.
- 12496 Sama. Taustalla kaivetaan koeojaa 920. N-S.
- 12497 Alue II paalutettuna. N-S.
- 12498 Alue II turpeenpoiston jälkeen. SE-NW.
- 12499 Alue II, taso 1. SE-NW.
- 12500 Sama, taso 2. SE-NW.
- 12501 Sama, taso 4. SE-NW.
- 12502 Sama, taso 5. SE-NW
- 12503 Sama, taso 5. Painanteen keskiosa. NW-SE.
- 12504 Sama, taso 6. SE-NW.
- 12505 Sama. Profiili painanteen keskeltä. S-N.
- 12506 Km 23433:153 liuskeriipus, KM 23433:106 liuskeveitsen katkelma, KM 23433:200 liuskeveitsi
- 12507 KM 23433:34 taltta, KM 23433:191 kirves, KM 23433:30 taltan katkelma

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Ote peruskartasta 3532 04 HIRVASKOSKI 1:20 000

- kaivausalue
- x = 7253 37
- y = 516 23
- z = 126 - 127 m mpy

Hki 1971

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Kuva 1. Yleiskuva. Kuva harjan-
teur pohjoispäisistä kohti
hiekkakuoppaa. N-S. F.67313

Kuva 2. Yleiskuva. Perustinja 400
(SW-NE) paalu. Kuva otettu F.67315
vastakkaisen suuntaan kuin kuva 1. SW-NE.

Kuva 3. Yleiskuva. Terässiä
hiekkakuopan reunalta kuvattuna. SE-NW. F.67314

Kuva 4. Yleiskuva. Asuinpaikan SE-
osaa. Kuva hiekkakuopan
reunalta NW-SE. F.67312

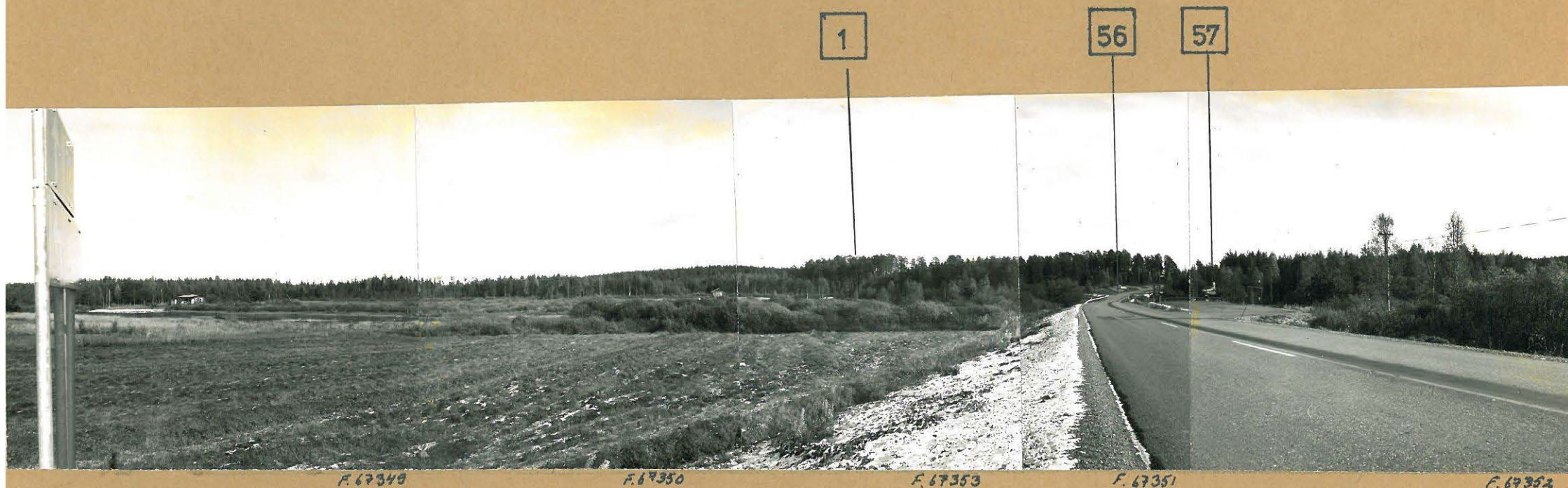

Kuva 5. Yleiskuva. Hiekkakuoppaa
kaivausalueen kohdalla. S-N. F.67363

Kuva 6. Yleiskuva. Harjanteen
päästä Hirvaskosken talolle vievän tien
länsipuolella. Pölsim tekemät koekuopat
tällä alueella. NNE-SSW. F.67370
T. Wallenius 1986

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

F.67349

F.67350

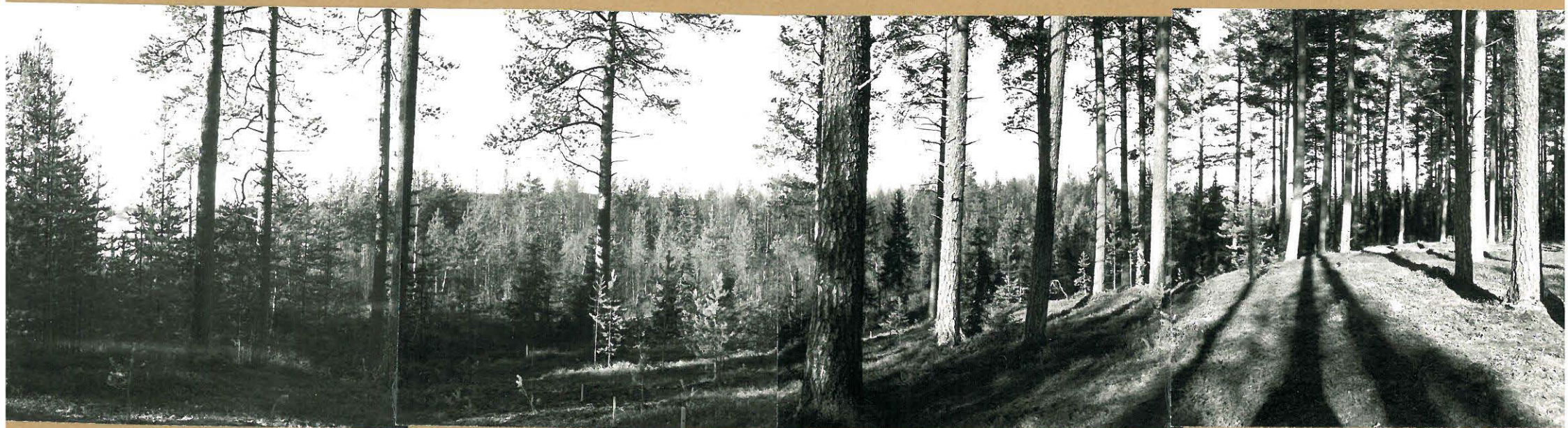
F.67353

F.67351

F.67352

Kuva 7. Panoraama Pudasjärvi-Poolanka-tieltä noin NW-E. Vasemmalla mökin edessä Hirvasjoki, joka jatkuu keskellä panoraamaa pensaikon takana. Oikealla Poolangalle tievä tie ja Hirvaskosken silta. Varisnokan asuinpaikka keskellä kuvaa kohdassa jossa korkeampaa männikköä. Joen toisella puolella tien penkassa Pudasjärvi 56 Varisnokka 2, ja tien oikealla puolella suunnilleen sähkölinjan kohdalla Pudasjärvi 57 Varisnokka 3.

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

F.67360

F.67361

F.67362

F.67363

Kuva 8a. Panoraama asuinpaikalta W-N-E-SE. Kuvattu kaivauksen loputtua alueen I ja koojan 900 yhtymäkohdasta noin 900/396. Vasemmalla puiden lomasta näkyy osa Hirvaskosken kylää ja Hirvasjokea. Edessä koojan 900 pöytäjä. Oikealla näkyy koojaa 920 puitettuna.

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Kuva Bb. Panoraama asuinpaikalta W-N-E-SE. Jatkoa kuvalle Ba. Vasemmalla taustalla näkyy koojan 920 itäpäätä peitettynä, keskellä alueen I peitettynä itä- ja kaakkoisosaa. Oikealla näkyy osa hiekkakuoppaa.

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Kuva 9. Koojan 920 paalokattuma. F. 67316
NW-SE

Kuva 10. Koojan 920 itäpää F. 67321
pohjaan kaivettuna. SE-NW.

Kuva 11. Koojan 920 länsipää F. 67322
pohjaan kaivettuna. SE-NW.

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

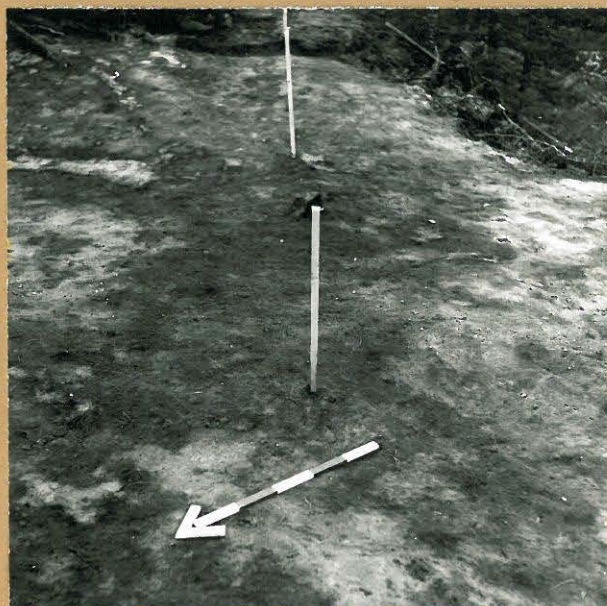
Kuva 12. Alue I, SW-osa tasossa 1. SSE-NNW. F.67325

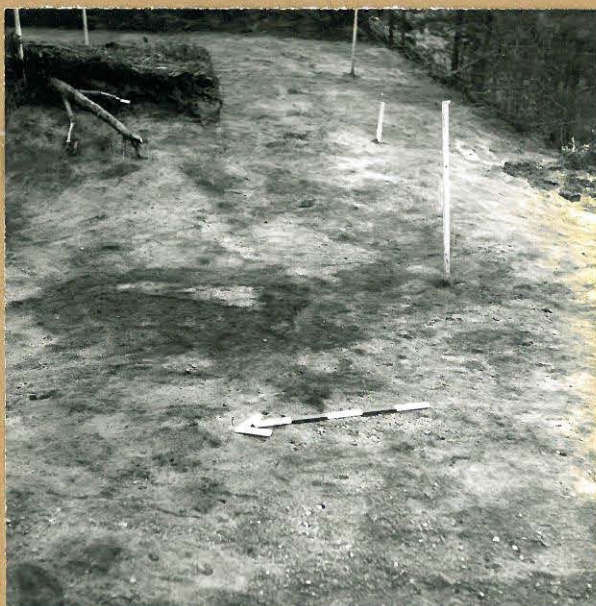
Kuva 13. Sama, taso 2. NW-SE. F.67328

Kuva 14. Sama, taso 3. NW-SE. F.67334

Kuva 15. Alue I, SW-osa, ruudut 894-896/398-400, taso 1. NW-SE. F.67326

Kuva 16. Alue I, SW-osa, ruudut 894-896/400-402, taso 2. NW-SE. F.67329

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Kuva 17. Painanne (alue II) F. 67319
koeajan 920 pohjoispuolella ennen
paalutusta. Taustalla kaivetaan
koojia 920. N-S.

Kuva 18. Sama paalutettuna. F. 67320
S-N.

Kuva 19. Alue II. Painanteen F. 67327
eteläpuoli turpeenpoiston jälkeen.
E-W.

Kuva 20. Sama, taso I. SE-NW. F. 67330

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

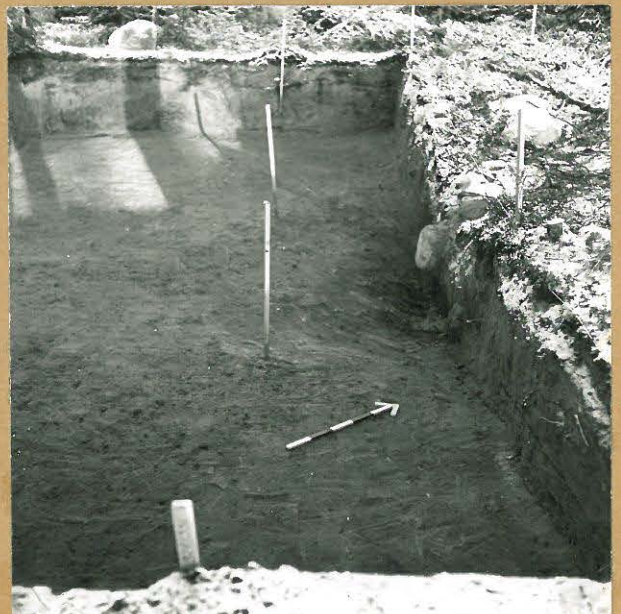
Kuva 21. Alue II, taso 2. SE-NW. F.67337

Kuva 22. Sama, taso 4. SE-NW F.67338

Kuva 23. Sama, taso 5. SE-NW. F.67342

Kuva 24. Sama, taso 6. SE-NW. F.67347

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Kuva 25. Ryhmäkuvaa

F.67340

Kuva 26. Työkuvaa. Alueita I kaivetaan.

F.67332

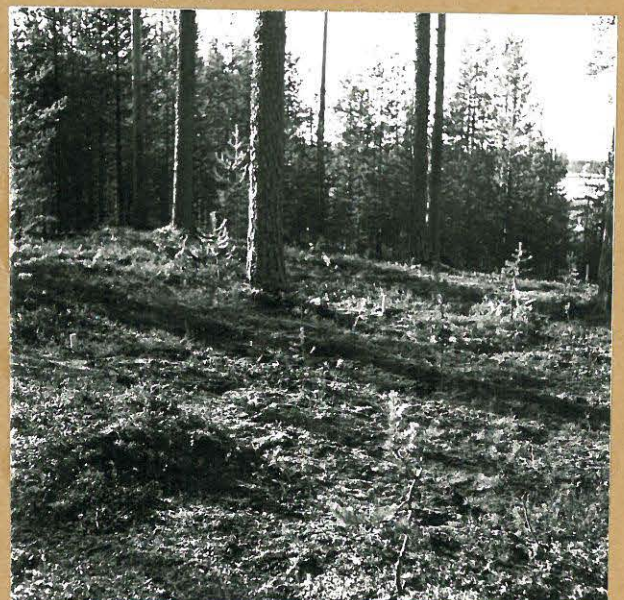
Kuva 27. Työkuvaa 26.9-86. Kaivausalueen NE-osasta. Alueita kaivetaan tasoon 2.

F.67346

Kuva 28. Alueen I eteläosaa peitettynä. W-E.

F.67356

Kuva 29. Alueen I länsiosaa peitettynä. E-W.

F.67358

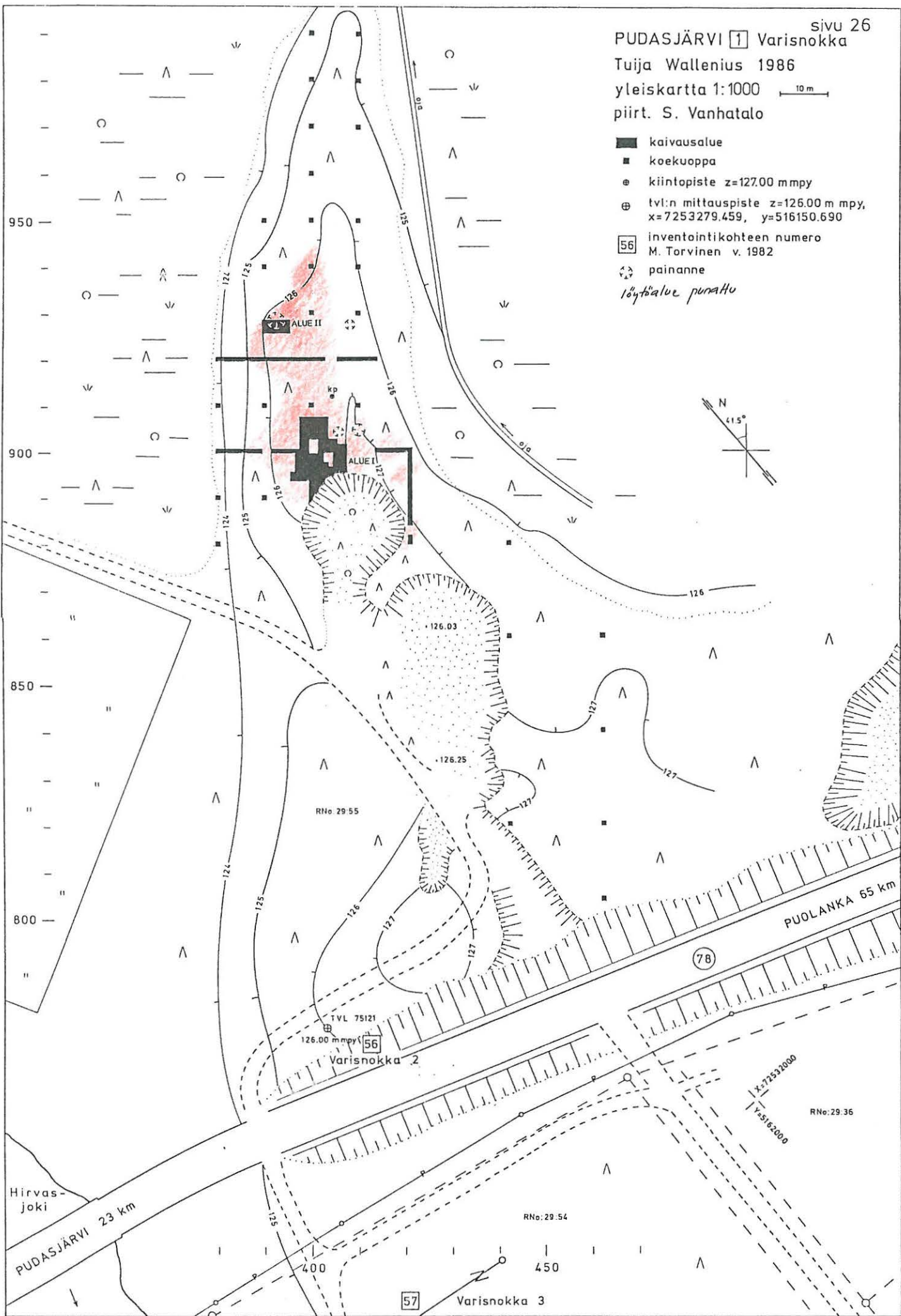
PUDASJÄRVI [1] Varisnokka

Tuija Wallenius 1986

yleiskartta 1:1000 10 m

piirt. S. Vanhatalo

- kaivausalue
  - koekuoppa
  - kiintopiste z=127.00 mmpy
  - ⊕ tvl:n mittauspiste z=126.00 m mpy, x=7253279.459, y=516150.690
  - [56] inventointikohteen numero M. Torvinen v. 1982
  - ⊙ painanne
- löytiläalue punattu*

Pienennös yleiskartasta mk 1:500

PUDASJÄRVI [1] Varisnokka

Tuija Wallenius 1986

Fosfaattikartta mk 1:1000

Piirt. T. Gestrin

+ näytteenottopiste

● " >249 mgP/kg

● " >386 mgP/kg

||||||| asuinpaikan aiheuttaman fosfaattianomalian alueen raja

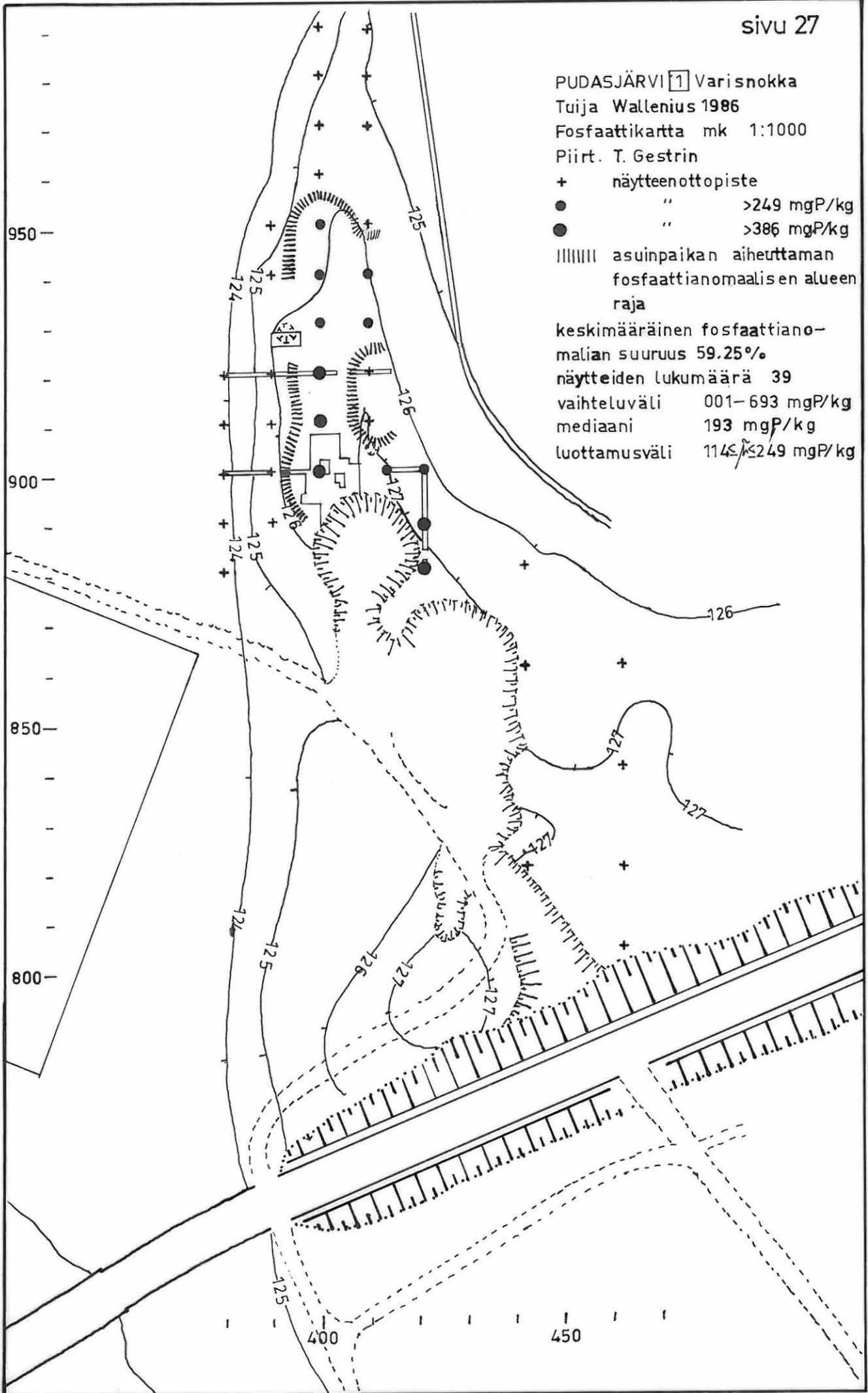
keskimääräinen fosfaattianomalian suuruus 59.25%

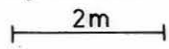
näytteiden lukumäärä 39

vaihteluväli 001-693 mgP/kg

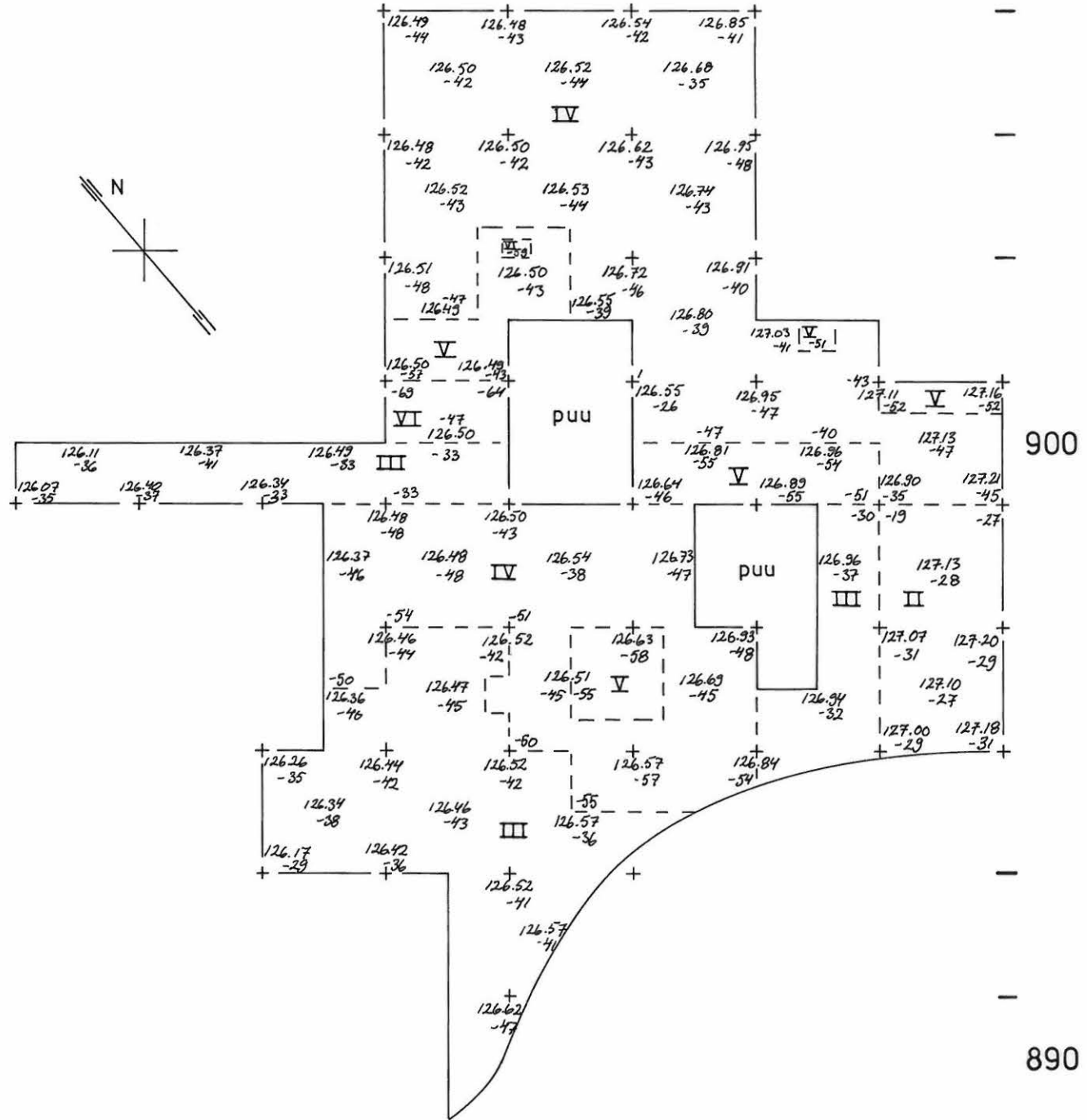
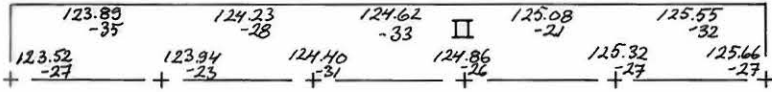
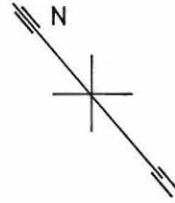
mediaani 193 mgP/kg

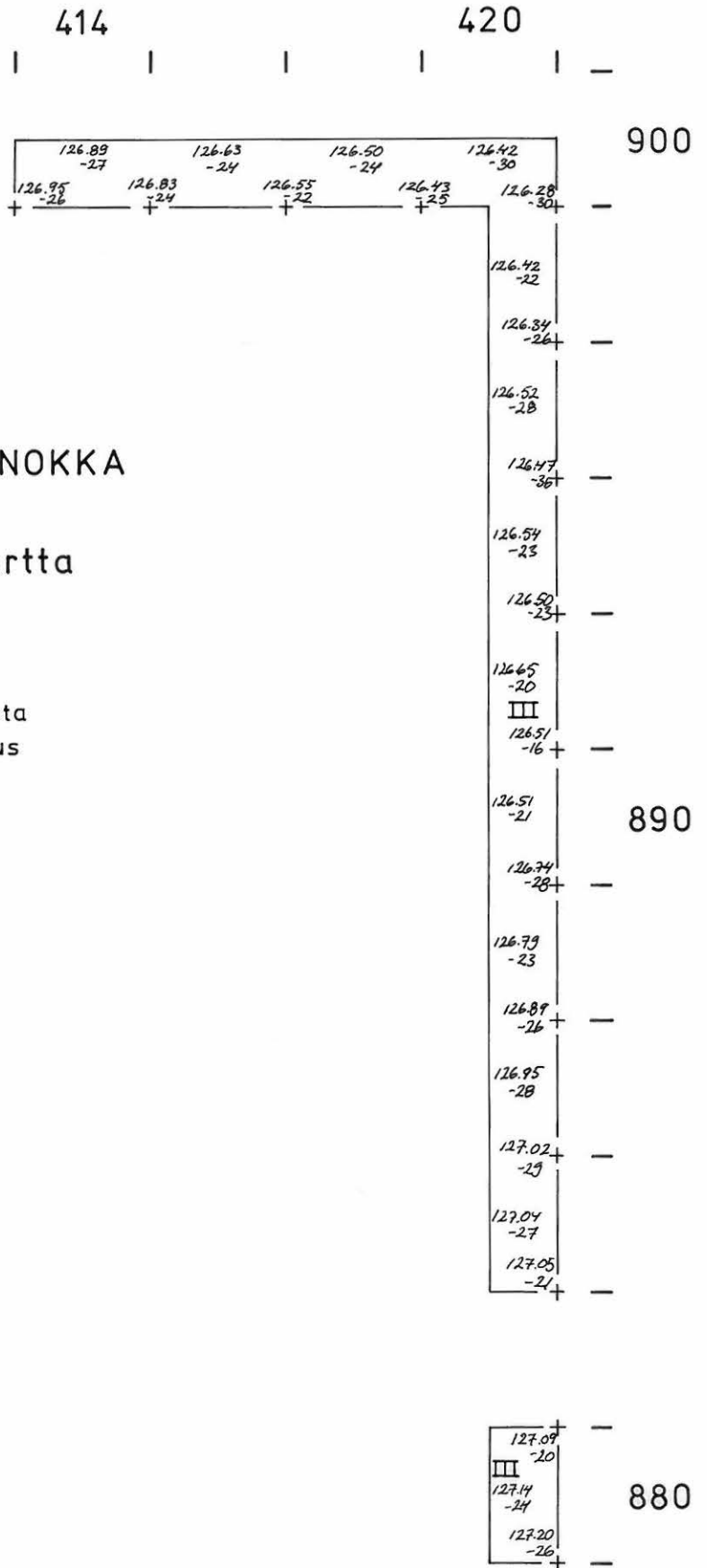
luottamusväli 114-249 mgP/kg

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 Tuija Wallenius 1986
 pinta- ja pohjavaaituskartta
 mk 1:100
 piirt. S. Vanhatalo

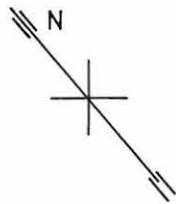
pintaluvut metreinä merenpinnasta
 -44 kaivetun kerroksen paksuus
 V pohjataso

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 Tuija Wallenius 1986
 pinta- ja pohjavaaituskartta
 mk 1:100 2m
 piirt. S. Vanhatalo

pintaluvut metreinä merenpinnasta
 -23 kaivetun kerroksen paksuus
 V pohjataso

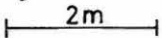

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

Tuija Wallenius 1986

pinta- ja pohjavaaituskartta

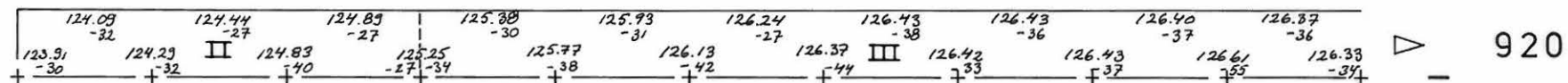
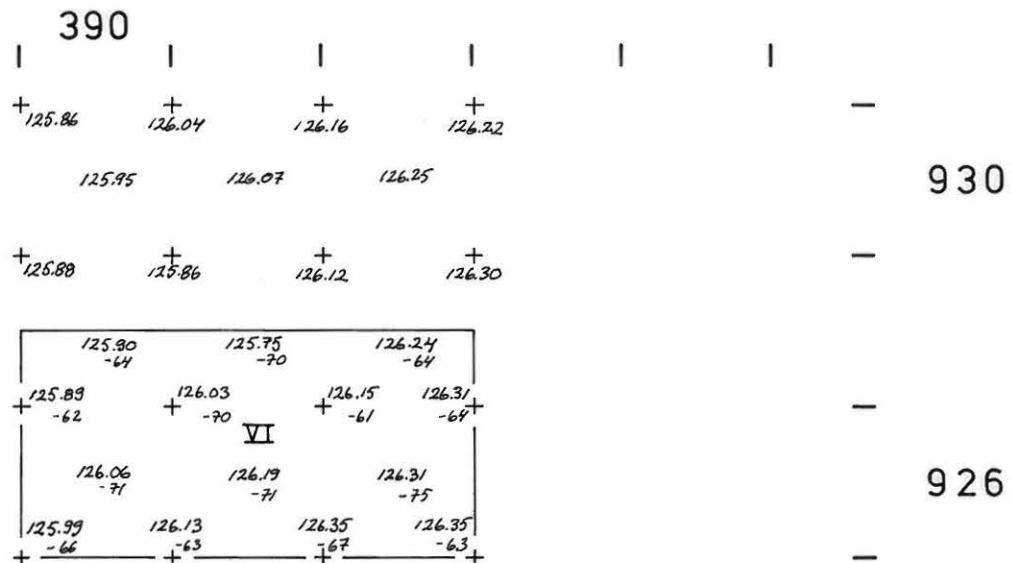
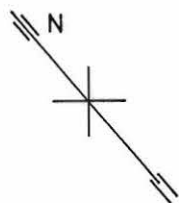
mk 1:100

piirt. S. Vanhatalo

pintaluvut metreinä merenpinnasta

-23 kaivetun kerroksen paksuus

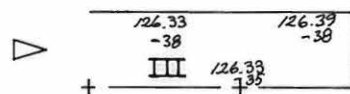
V pohjataso

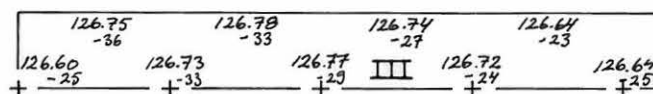
380

390

400

puu

920

400

410

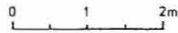
PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

T. WALLENIOUS 1986

ALUE I

taso 1

1:100

kp 127,00 m mpy, lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

- likamaa, tumma ja vaalea
- kulttuurimaa, tumma ja vaalea
- punaiseksi palanut hiekka
- noki
- hiili
- ruoste
- turve
- huuhtoutunut hiekka
- rikastunut hiekka
- vaalea hiekka
- kivi

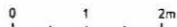

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
T. WALLENIOUS 1986

ALUE I

taso 2

1:100

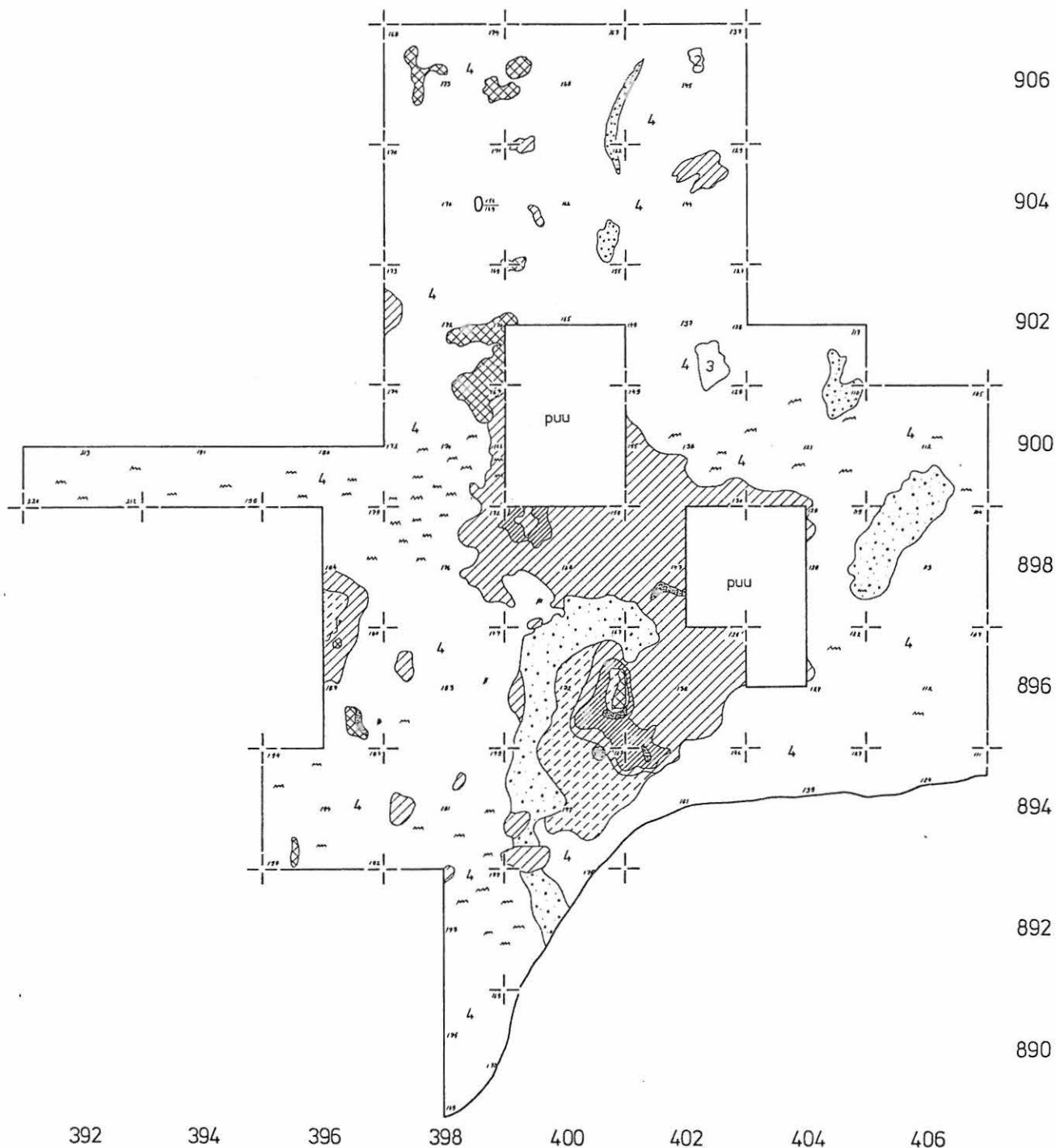

kp 127,00 m mpy, lukema 098

piirt. M. Tusa

S. Vanhatalo

- likamaa, tumma ja vaalea
- kulttuurimaa, tumma ja vaalea
- punaiseksi palanut hiekka
- noki
- hiili
- ruoste
- sora
- huuhoutunut hiekka
- rikastunut hiekka
- vaalea hiekka
- kivi

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

T. WALLENIOUS 1986

ALUE I

taso 3

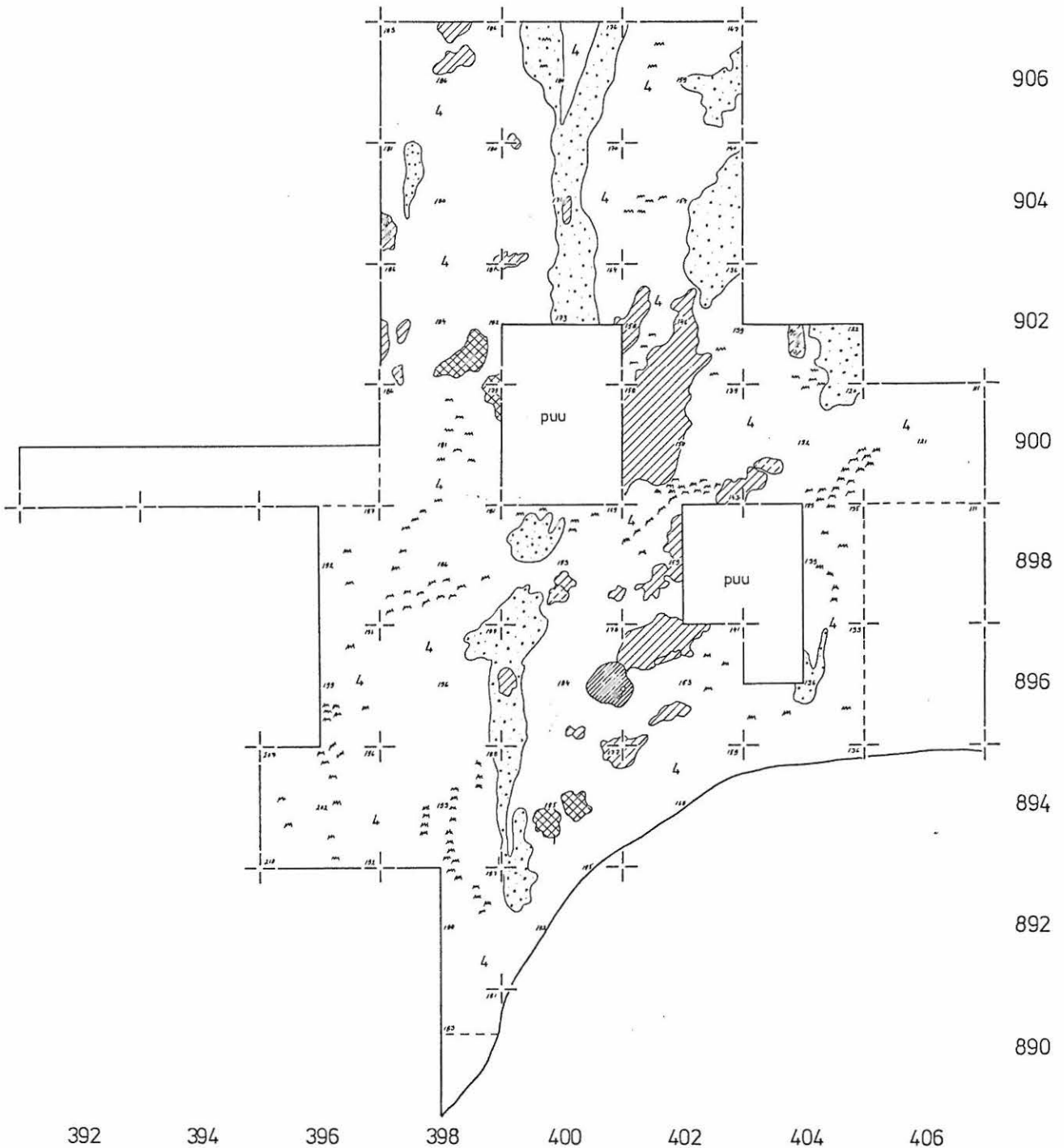
1:100

kp 127,00 m mpy, lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

- likamaa, tumma ja vaalea
- kulttuurimaa, tumma ja vaalea
- punaiseksi palanut hiekka
- noki
- hiili
- ruoste
- sora
- vaalea hiekka
- kivi

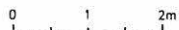

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 T. WALLENIOUS 1986

ALUE I

taso 4

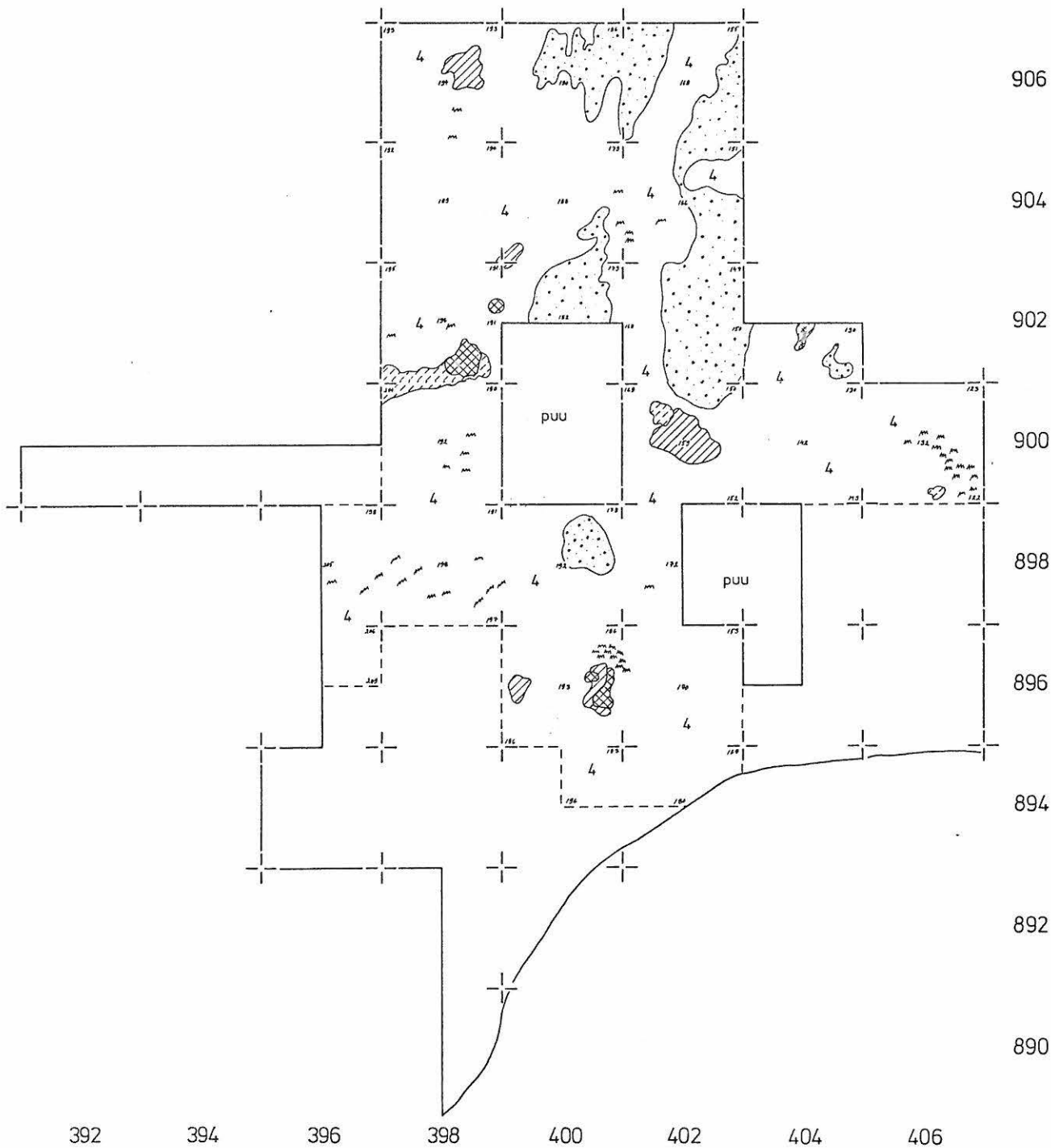
1:100

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

- likamaa, tumma ja vaalea
- kulttuurimaa, tumma ja vaalea
- punaiseksi palanut hiekka
- noki
- ruoste
- sora
- vaalea hiekka

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

T. WALLENIUS 1986

ALUE I

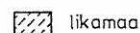
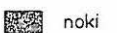
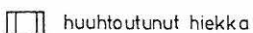
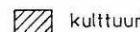
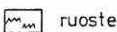

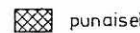
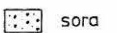
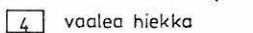
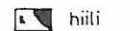
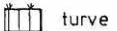

koeajan 900 eteläprofiili (900/380-406) pohjoisesta katsottuna

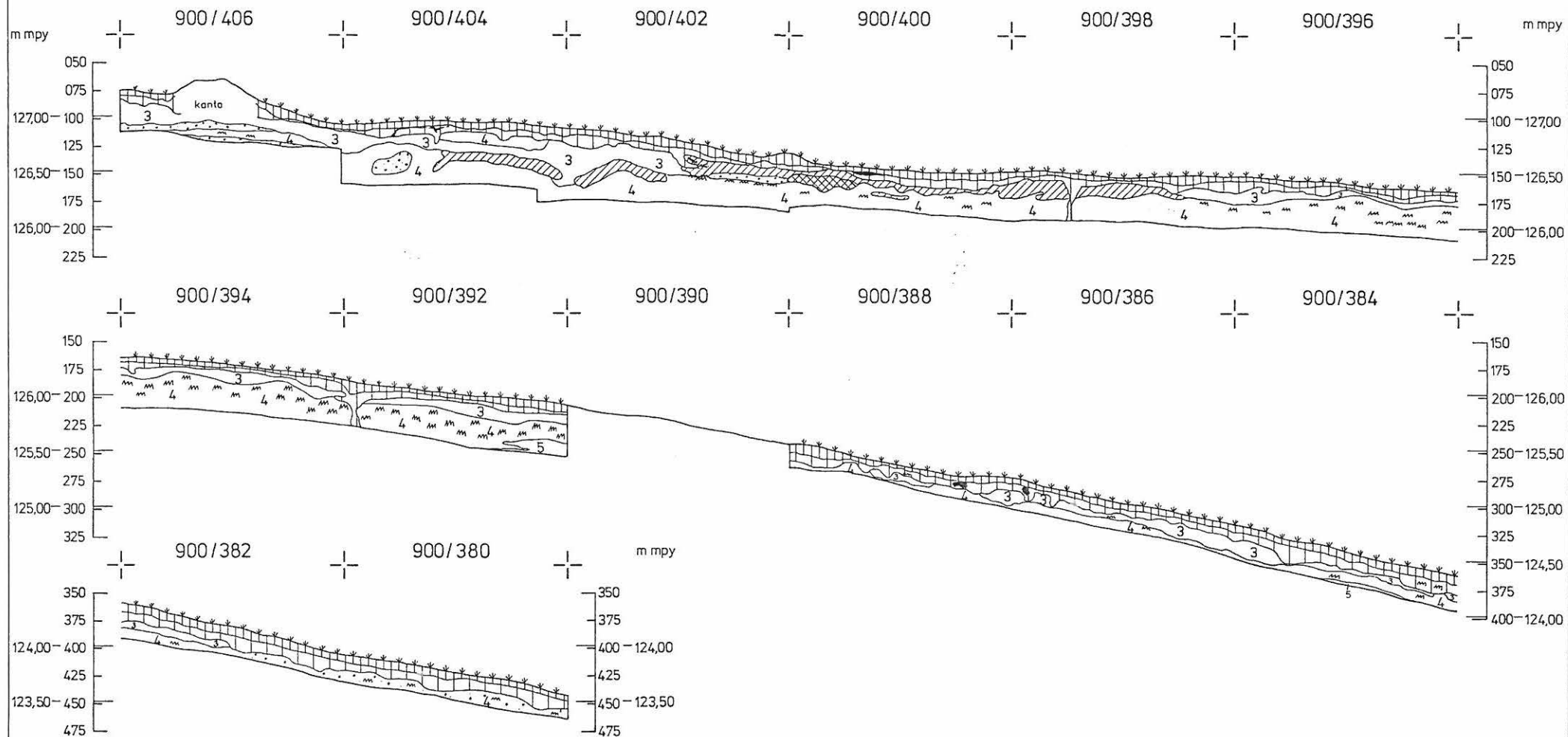
1:50

kp 127,00 m mpy, lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

T. Wallenius

	likamaa		noki		huuhtoutunut hiekka
	kulttuurimaa		ruoste		rikastunut hiekka
	punaiseksi palanut hiekka		sora		vaalea hiekka
	hiili		turve		hiesu

Pienenäis profiilikartasta mk 1:25

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

T. WALLENIUS 1986

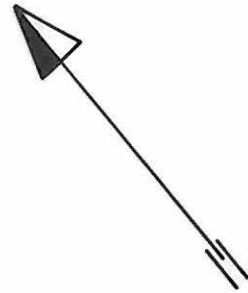
ALUE II

taso 1

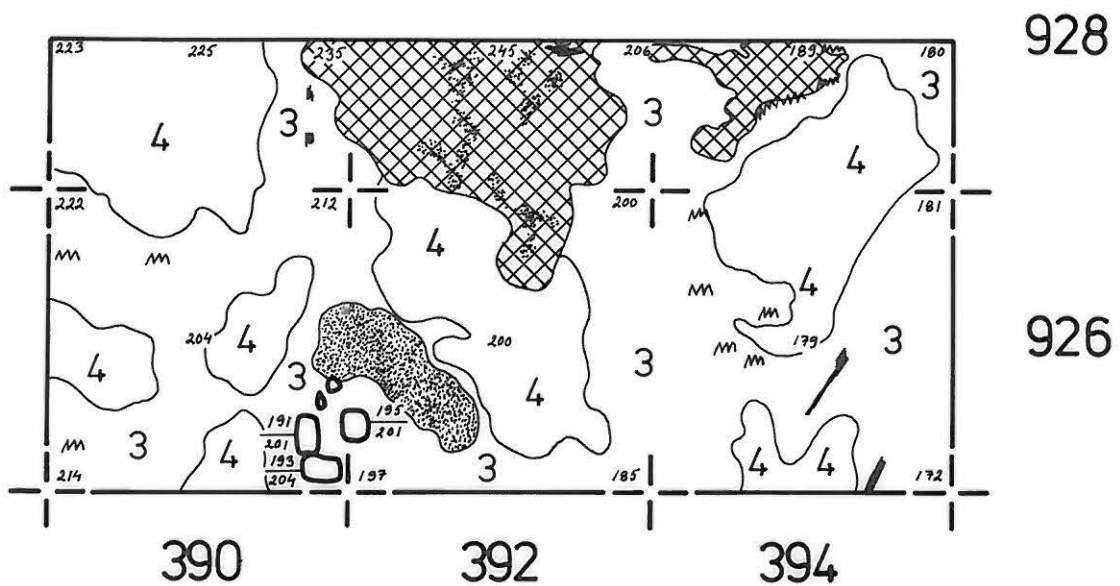
mk 1 : 50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

	punaiseksi palanut hiekka		rikastunut hiekka
	noki		vaalea hiekka
	hiili		kivi
	ruoste		

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 T. WALLENIOUS 1986

ALUE II

taso 2

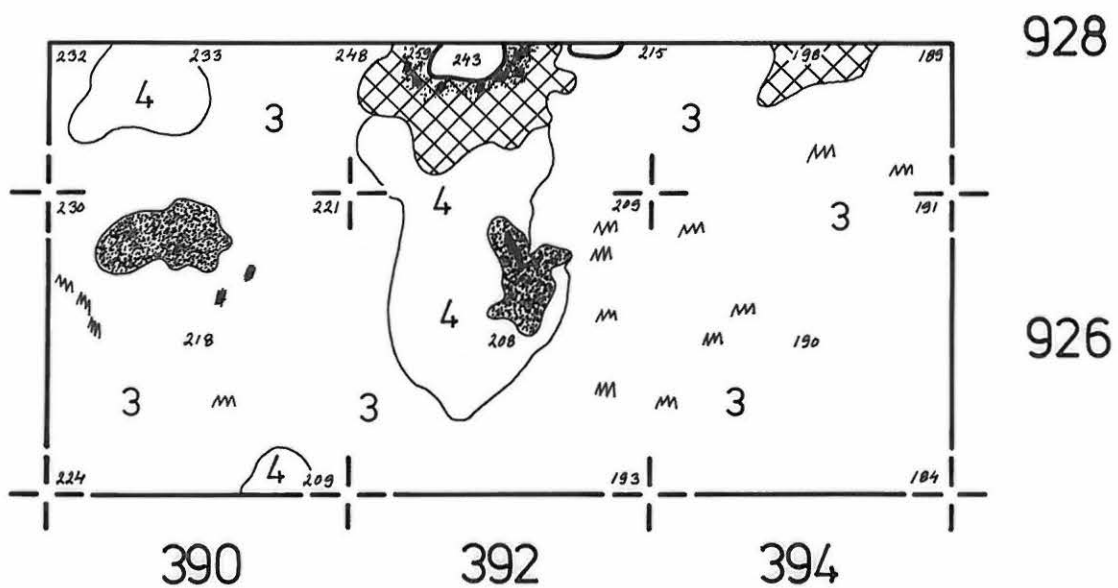
mk 1 : 50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S.Vanhatalo

	punaiseksi palanut hiekka	3	rikastunut hiekka
	noki	4	vaalea hiekka
	hiili	○	kivi
	ruoste		

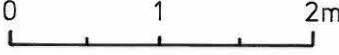

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 T. WALLENIOUS 1986

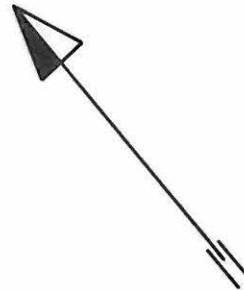
ALUE II

taso 3

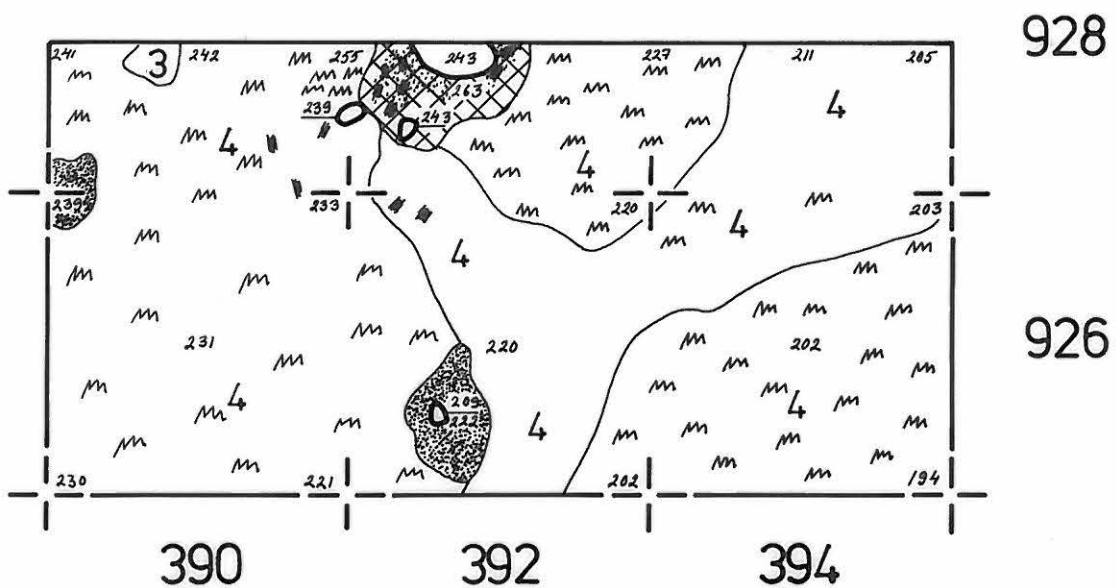
mk 1:50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. T.Wallenius

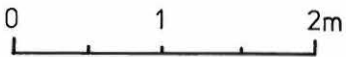
	punaiseksi palanut hiekka	3	rikastunut hiekka
	noki	4	vaalea hiekka
	hiili		kivi
	ruoste		

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 T. WALLENIOUS 1986

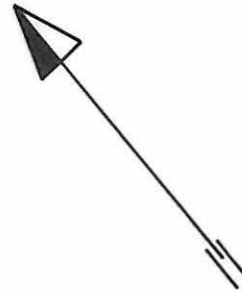
ALUE II

taso 4

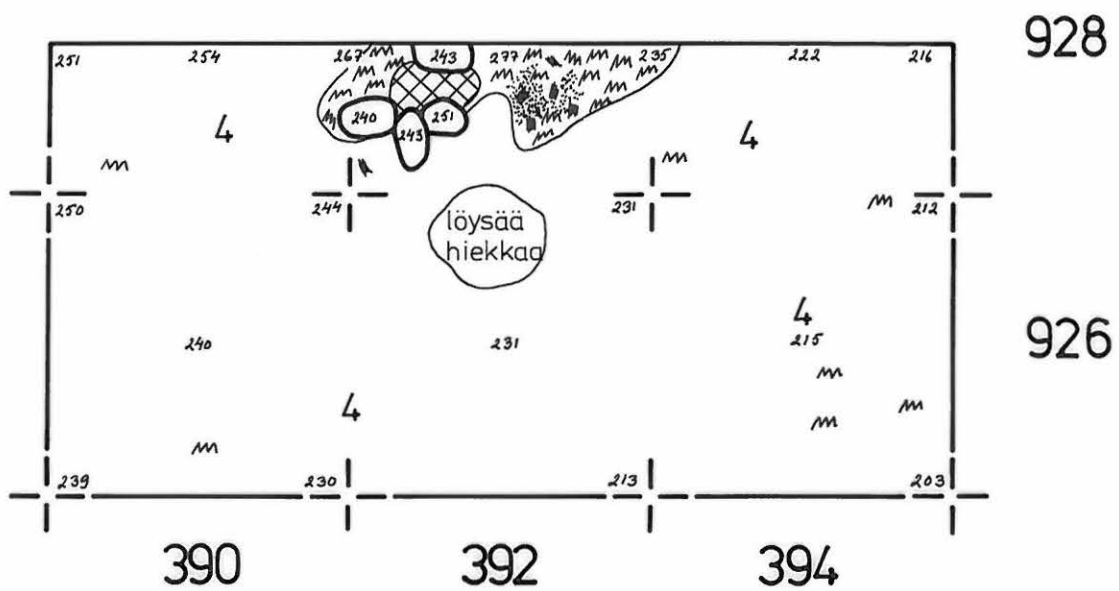
mk 1 : 50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

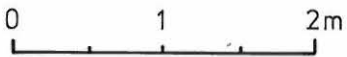
	punaiseksi palanut hiekka	4	vaalea hiekka
	noki		kivi
	hiili		
	ruoste		

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 T. WALLENIOUS 1986

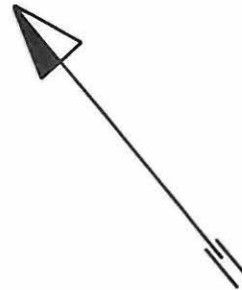
ALUE II

taso 5

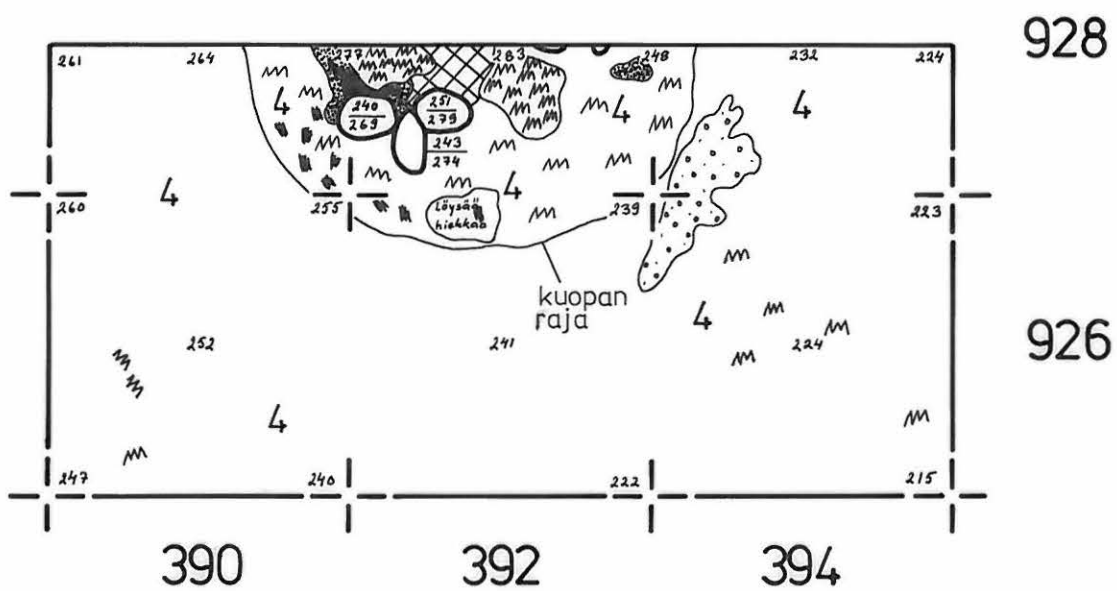
mk 1:50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S. Vanhatalo

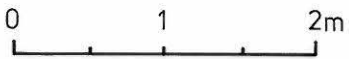
	punaiseksi palanut hiekka		sora
	noki		vaalea hiekka
	hiili		kivi
	ruoste		

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA
 T. WALLENIUS 1986

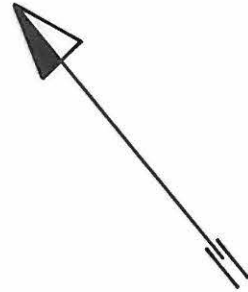
ALUE II

taso 6

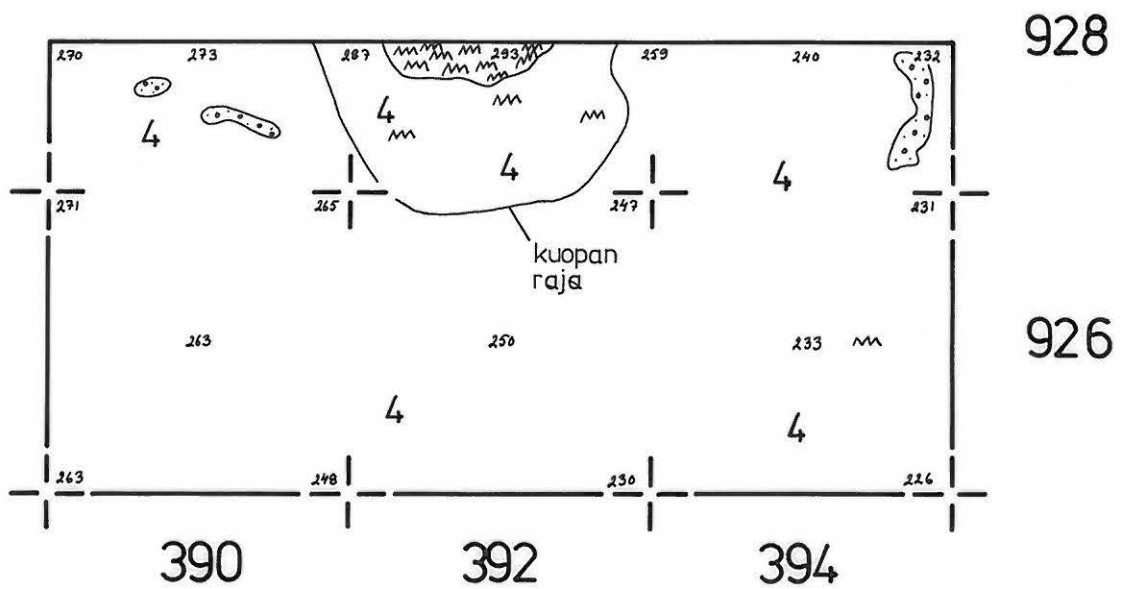
mk 1 : 50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S.Vanhatalo

- ruoste
- sora
- 4 vaalea hiekka

PUDASJÄRVI 1 VARISNOKKA

T. WALLENIUS 1986

ALUE II

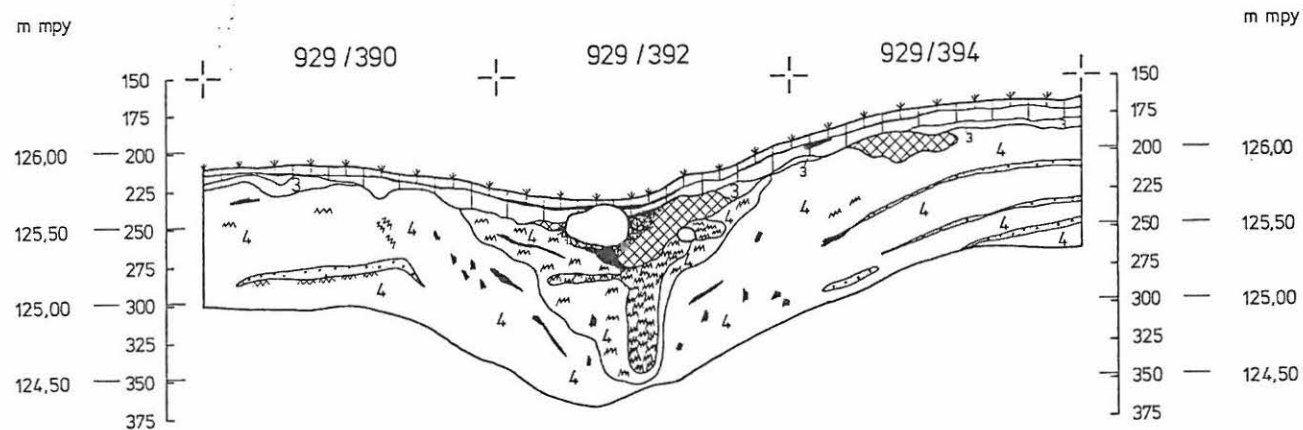
länsi - itä profiili painanteen keskeltä etelästä katsottuna

1:50

kp 127,00 m mpy , lukema 098

piirt. S.Vanhatalo

punaiseksi palanut hiekka	turve
noki	huuhtoutunut hiekka
hiili	rikastunut hiekka
ruoste	vaalea hiekka
sora	kivi

Pienennös profiilikartasta mk. 1:25